

The experience of national courts in the application of the European Court of Human Rights practice in cases where the public administration is involved

Національний досвід застосування судами практики Європейського суду у справах за участю суб'єкта публічної адміністрації

Mykola Rybak

Key words:

judicial practice, European Court of Human Rights, public administration, subject of public administration, public interest, administrative justice.

Ключові слова:

судова практика, Європейський суд з прав людини, публічна адміністрація, суб'єкт публічної адміністрації, державний інтерес, адміністративне судочинство.

Вступ. Суспільні відносини, які виникають під час здійснення адміністративного судочинства, є специфічними та мають дуалістичну природу, оскільки покликані як захистити права, свободи та інтереси фізичних та юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку суб'єкта публічної адміністрації, так і вирішувати спори за позовами самого суб'єкта публічної адміністрації з метою захисту державних інтересів. Незважаючи на таку універсальність адміністративного судочинства у вирішенні публічно-правових спорів, практика вирішення спорів свідчить про наявність прогалин і колізій, усунення яких можливе шляхом застосування практики Європейського суду з прав людини (далі – Європейський Суд).

Метою статті є дослідження наявного досвіду та визначення тенденцій застосування національними судами практики Європейського Суду у справах за участі суб'єкта публічної адміністрації.

Виклад основного матеріалу. Інтеграція України в європейський правовий простір вимагає запровадження стандартів діяльності публічної адміністрації на основі досвіду Європейського Союзу, що дозволить реформувати та адаптувати національну систему адміністративного законодавства. Саме тому перші розділи Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом стосуються загальних принципів, політичного діалогу і реформ, зближення зовнішньої політики і безпеки, а також юстиції¹.

В.К. Колпаков зазначає, що особливо важливі принципи містяться в судовій практиці Європейського суду. Вони повинні застосовуватися всіма державами – членами ЄС на національному рівні. Це насамперед принципи: адміністрування через закон, принципи пропорційності, юридичної визначеності, захисту законних очікувань, недопущення дискримінації, право на слухання в ході адміністративних процедур щодо прийняття рішень, забезпечувальні заходи, справедливі умови доступу громадян до адміністративних судів, позадоговірна відповідальність державної адміністрації².

Сьогодні правові позиції, що містяться в рішеннях Європейського суду, не дивлячись на існування певних проблем, притаманних прецедентному праву, здійснюють вплив не тільки на його власну практику, але й на правові системи країн – учасниць Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод³.

Відповідно до ст. 17 Закону України від 23 лютого 2006 року «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» суди застосовують у розгляді справ Конвенцію та практику Європейського Суду як джерело права⁴.

¹ Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16.09.2014 р. № 1678-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 40. Ст. 2021.

² Сучасна адміністративно-правова доктрина захисту прав людини : тези доп. та наук. повідомл. учасн. наук.-практ. конф. Харків : Право, 2015. С. 15

³ Тлумачення та застосування Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод Європейським судом з прав людини та судами України : Навчальний посібник / М.В. Мазур, С.Р. Тагієв, А.С. Беніцький, В.В. Кострицький; за ред. В.М. Карпунова. Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2006. с. 256

⁴ Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV. Голос України. 2006. № 62.

Водночас наведений закон під практикою Європейського суду детально регламентує лише застосування та врахування рішень, які прийнято щодо України із передбаченням процедури офіційного їх перекладу та оприлюднення. На дану проблему звертають увагу як юристи практики, так і представники юридичної науки, які говорять про особливу нагальність забезпечення вітчизняних суддів систематизованими збірниками офіційно перекладених рішень Європейського суду (у справах як проти України, так і проти інших держав – учасниць Конвенції)⁵.

У ст. 6 Кодексу адміністративного судочинства України зазначено, що суд застосовує принцип верховенства права з урахуванням судової практики Європейського суду. Рішення Європейського суду є підставою для перегляду судових рішень за виключними обставинами (ст. 361 КАС України).

І хоча Європейський суд є міжнародним судовим органом, до завдань якого відносять передусім захист прав фізичних осіб саме від «зловживань» з боку держави, його практика має бути обов'язково врахованою також суб'єктом публічної адміністрації під час реалізації ним свого права на позов.

В останні роки одним із стандартів діяльності суб'єкта публічної адміністрації являється належне урядування. Концепція належного урядування сформувалася в європейській правовій доктрині на основі та за умови дотримання двох основоположних принципів побудови правових систем провідних західноєвропейських країн – демократії та верховенства права. Подальший розвиток політико-правових учень західними дослідниками сприяв значній структуризації та розвитку концепції належного урядування⁶.

У міжнародних правових джерелах належне урядування визначають як: систему цінностей, політик та інституцій, за допомогою яких суспільство керує своїми соціальними, політичними та економічними справами через взаємодію з та всередині уряду, громадянського суспільства та приватного сектора; спосіб, у який суспільство самоорганізовується для прийняття та реалізації рішень – досягнення взаєморозуміння, консенсусу та взаємодії; охоплює механізми та процеси визначення інтересів громадян та їхніх об'єднань, узгодження розбіжностей та забезпечення реалізації законних прав та обов'язків. Це також норми (правила), інституції (організації) та практика, що визначають межі та гарантії реалізації прав громадян, організацій та компаній⁷.

Також урядування визначається як правила (норми), процеси та моделі поведінки, за допомогою яких досягається забезпечення інтересів, управління (менеджмент) ресурсами, здійснюється реалізація державної влади у суспільстві, та спосіб, у який реалізуються публічні функції, здійснюється управління (менеджмент) ресурсами, а також реалізуються публічні (державні) регуляторні повноваження – найважливіші питання, що розглядаються в цьому контексті⁸. Під ними Ерік Ноймайер розуміє «спосіб, у який політики уповноважені приймати рішення, спосіб, у який формулюються та запроваджуються означені рішення, а також межі дискреційних повноважень уряду щодо втручання у права громадян», а його зміст полягає у «здійсненні економічних, політичних та управлінських (адміністративних) повноважень з управління державними справами на усіх рівнях. У вузькому розумінні урядування слід розглядати як процес прийняття рішень та спосіб, у який такі рішення запроваджуються, перевіряються та переглядаються. Цей термін включає в себе механізми, процеси та інституції, через які громадяни та групи осіб визначають свої інтереси, здійснюють свої законні права, виконують обов'язки, досягають компромісу тощо»⁹.

Як бачимо з наведеного, до стандартів належного урядування відносять належну діяльність адміністрації, діяльність якої потрібна відповідати міжнародним та європейським стандартам.

Наведемо кілька рішень Європейського суду, які є показовими та значимими для суб'єкта публічної адміністрації і надають тлумачення окремим аспектам реалізації принципу належного урядування, та які використовують національні суди в обґрунтування прийнятих ними рішень.

⁵ Корецький І., Братель С. Місце процесуальної практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 4. С. 114–119.

⁶ Пухтецька А. Запровадження принципів та стандартів належного урядування у діяльності публічної адміністрації. Наукові записки. 2010. Т. 103. Юридичні науки. с. 37

⁷ UNDP Note on Governance for Human development. 2004. p. 5-10. URL: <http://www.kosovo.undp.org/repository/docs/KHDR2004.pdf>

⁸ Communication on Governance and development. Report from the Commission on European Governance. Commission of the European Communities, Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities. 2003. p. 4–8. URL: <http://www.kosovo.undp.org/repository/docs/KHDR2004.pdf>

⁹ Neumayer E. Is good governance rewarded? A Cross-national Analysis of Debt Forgiveness. World development. p. 930 URL: https://www.researchgate.net/publication/222670900_Is_Good_Governance_Rewarded_A_Cross-National_Analysis_of_Debt_Forgiveness

Насамперед до таких рішень ЄСПЛ належать ті, які пов'язані з втручанням держави у права та свободи фізичних осіб.

Так, у Рішенні ЄСПЛ у справі «Рисовський проти України» (Заява № 29979/04) від 20 жовтня 2011 року зазначається, що, аналізуючи відповідність цього мотивування Конвенції, Суд підкреслює особливу важливість принципу «належного урядування». Він передбачає, що у разі, коли йдеться про питання загального інтересу, зокрема, якщо справа впливає на такі основоположні права людини, як майнові права, державні органи повинні діяти вчасно та в належний і якомога послідовний спосіб. Принцип «належного урядування» зазвичай не повинен перешкоджати державним органам виправляти випадкові помилки, навіть ті, причиною яких є їхня власна недбалість. З іншого боку, потреба виправити минулу «помилку» не повинна непропорційним чином втручатися в нове право, набуте особою, яка покладалася на легітимність добросовісних дій державного органу. Іншими словами, державні органи, які не впроваджують або не дотримуються своїх власних процедур, не повинні мати можливість отримувати вигоду від своїх протиправних дій або уникати виконання своїх обов'язків. Ризик будь-якої помилки державного органу повинен покладатися на саму державу, а помилки не можуть виправлятися за рахунок осіб, яких вони стосуються¹⁰.

Отже, принцип належного урядування, в тому числі під час реалізації суб'єктом публічної адміністрації свого права на позов, вимагає від нього дотримання розумного балансу між інтересами суспільства, держави та інтересами приватної особи.

Ця ситуація досить часто має місце у судовій практиці, коли від імені та в інтересах держави прокуратура звертається до суду за визнанням незаконним рішення органу місцевого самоврядування або районної державної адміністрації про надання громадянину земельної ділянки. В такому разі виникає конфлікт інтересів суспільства та окремого громадянина, який підлягає вирішенню судом. З одного боку, вбачається, що має місце порушення вимог законодавства під час проведення процедури надання земельної ділянки, з іншого боку, особа, яка її набула (а непоодинокими є випадки, коли земельна ділянка послідовно змінює кількох власників), справедливо розраховує на те, що державний орган чи орган місцевого самоврядування дотримався процедури та діяв у спосіб, передбачений законом.

Як приклад можна навести справу № 911/3396/14¹¹, де прокурор звернувся до суду з позовом до Підгірцівської сільської ради (с. Підгірці, Обухівський район, Київської обл.) та низки фізичних і юридичних осіб про визнання незаконними та скасування рішень, визнання незаконним державного акту на право власності на земельну ділянку, скасування державної реєстрації земельної ділянки, витребування з незаконного володіння земельної ділянки, визнання права власності на земельну ділянку з підстав відсутності у виконавчого комітету органу місцевого самоврядування повноважень щодо розпорядження спірною земельною ділянкою. Незважаючи на те, що дана справа розглядається судом господарської юрисдикції, вона є показовою у розумінні застосування судами України принципу належного урядування та застосування ними практики ЄСПЛ. Справа неодноразово розглядалась судами різних інстанцій. Останнім судовим рішенням у задоволенні позову прокурора було відмовлено. При цьому судом було встановлено порушення вимог законодавства під час здійснення процедури надання земельної ділянки – відсутність повноважень виконавчого комітету сільської ради на розпорядження землею, що «є підставою для визнання спірних рішень незаконними та такими, що підлягають скасуванню». Водночас суд зазначив, що «у практиці ЄСПЛ напрацьовано три головні критерії, які слід оцінювати на предмет відповідності втручання в право особи на мирне володіння своїм майном принципу правомірного втручання, сумісного з гарантіями ст. 1 Першого протоколу, а саме: (а) чи є втручання законним; (б) чи переслідує воно «суспільний інтерес»; (в) чи є такий захід (втручання в право на мирне володіння майном) пропорційним визначеним цілям. ЄСПЛ констатує порушення державою ст. 1 Першого протоколу, якщо хоча б одного критерію не буде додержано». Зі змісту рішення ЄСПЛ від 02.11.2004 року у справі «Трегубенко проти України» вбачається, що позбавлення майна може бути виправданим лише у випадку, якщо буде показаний «інтерес суспільства» та «умови, передбачені законом». Навіть більше, будь-яке втручання у право власності обов'язково повинно відповідати принципу пропорційності. Як неодноразово зазначав Суд, «справедливий баланс» має бути дотриманий між вимогами загального інтересу суспільства та вимогами захисту основних прав людини. Пошук такого справедливого балансу пролягає через всю Конвенцію. Далі Суд зазначає, що необхідний баланс не буде дотриманий, якщо особа, про яку йдеться, несе «індивідуальний і надмірний тягар».

¹⁰ Справа «Рисовський проти України» (Заява № 29979/04). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_854

¹¹ Рішення Господарського суду Київської області від 12.03.2018 р., судова справа № 911/3396/14. URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/728528_93

Дотримання принципу «пропорційності» передбачає, що втручання в право власності, навіть якщо воно здійснюється згідно з національним законодавством і в інтересах суспільства, все одно буде розглядатися як порушення ст. 1 Першого протоколу, якщо не було дотримано розумної пропорційності між втручанням у право особи та інтересами суспільства. Ужиті державою заходи мають бути ефективними з точки зору розв'язання проблеми суспільства, і водночас пропорційними щодо прав приватних осіб. Оцінюючи пропорційність, слід визначити, чи можливо досягти легітимної мети за допомогою заходів, які були б менш обтяжливими для прав і свобод заінтересованої особи, оскільки обмеження не повинні бути надмірними або такими, що є більшими, ніж необхідно для реалізації поставленої мети. Підсумовуючи викладене, суд дійшов висновку, що прокурором не доведено та не обґрунтовано дотримання ним розумної пропорційності між втручанням у право особи та інтересами суспільства, що своєю чергою є порушенням ст. 1 Першого протоколу¹².

У справі № 823/1089/18 за позовом Департаменту архітектури та містобудування Черкаської міської ради до Головного інспектора будівельного нагляду відділу нагляду за діяльністю уповноважених органів з питань архітектури та містобудування управління Державної архітектурно-будівельної інспекції в Черкаській області Ільченко Ірини Сергіївни та Державної архітектурно-будівельної інспекції України, за участю третіх осіб: ОСОБА_3, ОСОБА_4 про скасування рішення, Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду, відмовляючи у задоволенні касаційної скарги, зазначив, що «у контексті скасування помилково наданого права на майно принцип «належного урядування» може не лише покласти на державні органи обов'язок діяти невідкладно, виправляючи свою помилку (наприклад, рішення у справі «Москаль проти Польщі» (Moskal v. Poland), пункт 69), а й потребувати виплати відповідної компенсації чи іншого виду належного відшкодування колишньому добросовісному власникові (зазначені вище рішення у справах «Пінкова та Пін проти Чеської Республіки» (Pincova and Pine v. The Czech Republic), пункт 53 та «Тошкуце та інші проти Румунії» (Toscuta and Others v. Romania), пункт 38)»¹³.

У наведеній справі предметом оскарження було рішення інспектора про скасування будівельного паспорту, що був виданий уповноваженим органом містобудування та архітектури – управління планування та архітектури департаменту архітектури та містобудування Черкаської міської ради за заявою ОСОБА_3 та ОСОБА_4, які мали намір здійснити будівництво житлового будинку. Спочатку будівельний паспорт було видано Департаментом архітектури та містобудування Черкаської міської ради у передбачений законом спосіб, а потім його було скасовано Головним інспектором будівельного нагляду відділу нагляду за діяльністю уповноважених органів з питань архітектури та містобудування управління державної архітектурно-будівельної інспекції в Черкаській області за результатами проведеної планової перевірки дотримання вимог законодавства у сфері містобудівної діяльності, будівельних норм, державних стандартів і правил управління планування та архітектури Департаменту архітектури та містобудування Черкаської міської ради. У вказаному випадку судом не знайдено порушень під час надання спірного будівельного паспорту фізичним особам, але навіть у разі допущення якихось порушень даний документ не підлягав скасуванню відповідно до наведених вище правових позицій Європейського суду.

Також у судових рішеннях судді України неодноразово зазначають, що у рішеннях Європейського суду склалася практика, яка підтверджує, що дискреційні повноваження не повинні використовуватися свавільно, а суд повинен контролювати рішення, прийняті на підставі реалізації дискреційних повноважень, максимально ефективно (рішення у справі «Hasan and Chaush v. Bulgaria» № 30985/96). Прикладом такого судового рішення можна навести Постанову Верховного Суду у складі колегії касаційного адміністративного суду від 26 лютого 2019 року у справі № 826/5737/16 за позовом фізичної особи до Київської міської ради про визнання протиправним рішення¹⁴. Предметом оскарження у даній справі було рішення Київської міської ради від 10 березня 2016 року № 212/212 «Про відмову у наданні дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки громадянину ОСОБА_3 у мікрорайоні Жуляни у Солом'янському районі м. Києва для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд». За результатами судового розгляду рішення органу місцевого самоврядування було скасовано.

¹² Рішення Господарського суду Київської області від 12.03.2018 р., судова справа № 911/3396/14. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72852893>

¹³ Постанова Верховного суду від 12.02.2019 р., судова справа № 823/1089/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79817740>

¹⁴ Постанова Верховного суду від 26.02.2019 р., судова справа № 826/5737/16. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80109089>

У справі № 822/2723/16 Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду, мотивуючи своє рішення, використав наступну практику Європейського суду, зокрема, «Верховний Суд вважає за необхідне зазначити, що Європейський суд з прав людини у своїх рішеннях неодноразово підкреслював особливу важливість принципу «належного урядування». Зокрема, на державні органи покладено обов'язок запровадити внутрішні процедури, які посилять прозорість і ясність їхніх дій, мінімізують ризик помилок (див., наприклад, рішення у справах «Лелас проти Хорватії» (Lelas v. Croatia), заява № 55555/08, пункт 74, від 20 травня 2010 року, і «Тошкуце та інші проти Румунії» (Toscuta and Others v. Romania), заява № 36900/03, пункт 37, від 25 листопада 2008 року). З огляду на принцип пропорційності втручання в право особи безперешкодно користуватися та розпоряджатися своїм майном можливе лише за умови дотримання «справедливої рівноваги» між інтересами суспільства та необхідністю дотримання фундаментальних прав людини. Верховний Суд зазначає, що неузгодженість дій органів державної влади або невиконання державними органами та їх посадовими особами своїх безпосередніх обов'язків не повинно тягти за собою покладення на суб'єкта господарювання надмірних обов'язків або інших несприятливих наслідків, як це мало місце у справі»¹⁵. Предметом оскарження у даній справі була бездіяльність Міністерства аграрної політики та продовольства України, Департаменту агропромислового розвитку Хмельницької обласної державної адміністрації, Відділу агропромислового розвитку Кам'янець-Подільської районної державної адміністрації по відношенню до Сільськогосподарського приватного підприємства «Фарна» з приводу бездіяльності державних органів з погашення бюджетної кредиторської заборгованості за бюджетною програмою «Державна підтримка розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників та ягідників та нагляд за ними». Права позивача було захищено судом.

Висновки. Підсумовуючи, необхідно зазначити, що відображені у практиці Європейського суду європейські стандарти, принципи, їх тлумачення мають важливе значення для здійснення адміністративних процедур в діяльності суб'єктів публічної адміністрації, зокрема, але не винятково, під час реалізації ними свого права на позов.

Застосування практики Європейського суду у судових справах за участі суб'єкта публічної адміністрації сприяє наближенню національного судового процесу (передусім адміністративного) до високих міжнародних стандартів здійснення правосуддя, захисту прав і свобод людини і громадянина, захисту інтересів держави, суспільних інтересів тощо. При цьому важливим є застосування «принципу належного урядування» у відображеному в практиці Європейського суду розумінні, як під час здійснення адміністративних процедур суб'єктом публічної адміністрації, так і під час судового контролю, якому підлягають прийняті ними рішення.

Широке застосування практики Європейського суду під час публічного адміністрування, на нашу думку, дозволить, по-перше, уникнути багатьох судових спорів у національних судах, по-друге, зменшить кількість справ за зверненнями громадян України у Європейському суді з прав людини.

Анотація

У статті проаналізовано проблему системи та діяльності державного управління та практичного застосування національними судами України судової практики Європейського суду з прав людини. Особливістю судового провадження у справах публічної адміністрації є дуалістичний характер суспільних відносин, які визначаються специфікою адміністративного провадження. По-перше, це захист прав, свобод і інтересів окремих осіб від дій державного управління, а по-друге, захисту державних інтересів. З розвитком адміністративної юстиції в Україні особливе значення набуває впровадження міжнародних стандартів у своїй діяльності. Значна кількість міжнародних правових стандартів пов'язана з правами людини і впливає з рішень Європейського суду з прав людини, а саме права на доступ до суду, права на справедливий суд і процесуальних аспектів, пов'язаних з судочинством (час). обмеження судових слухань тощо). Автор підкреслює проблему застосування рішень Європейського суду з прав людини, пов'язаних з відсутністю офіційного перекладу рішень, прийнятого не лише проти України, але й проти інших держав – учасниць Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Проте ці рішення також є значними і повинні розглядатися та застосовуватися національними судами. Проведено аналіз принципів належного урядування та визначено групу справ, важливих для адміністративного провадження, а саме

¹⁵ Постанова Верховного суду від 26.02.2019 р., судова справа № 822/2723/16. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80126760>

тих, які передбачають втручання держави в права і свободи осіб. Проаналізувавши судову практику Європейського суду з прав людини, автор дійшов висновку, що реалізація права на судовий розгляд публічної адміністрації повинна бути спрямована на підтримку розумного балансу між інтересами суспільства, держави та інтересами приватної особи. Повна реалізація практики Європейського суду з прав людини шляхом запровадження офіційного перекладу судових рішень, які не тільки стосуються України, але й інших держав – учасниць вищезгаданої Конвенції, покращить адміністративне провадження на двох рівнях: на національному рівні (скорочення) судових справ у національних судах) та на міжнародному рівні (скорочення кількості судових справ проти України в Європейському суді з прав людини).

Summary

The issue of the system and activity of the public administration and the practical application by domestic courts of Ukraine of the European Court of Human Rights judicial practice are analyzed in the article. The specificity of court proceedings on public administration legal claims is the dualistic nature of public relations which are determined by the specific nature of administrative proceedings. Firstly, it is a protection of the rights, freedoms, and interests of individuals from the actions of the public administration and secondly, protection of state interests. With the development of administrative justice in Ukraine, the implementation of international standards in its activities is of particular importance. A significant number of international legal standards are related to human rights and it follows from the decisions of the European Court of Human Rights, namely the right to access to court, the right to a fair trial and procedural aspects related to the legal proceedings (time limits for court hearings, etc.). The author highlights the problem of the application of the European Court of Human Rights decisions, related to the lack of decisions official translation, taken not only against Ukraine but also against other States parties to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Nevertheless, these decisions are also significant and should be considered and applied by domestic courts. An analysis of good governance principles is conducted and a group of cases that are important for administrative proceedings is identified, namely those that involve state interference in the rights and freedoms of individuals. After analyzing the European Court of Human Rights judicial practice, the author concluded that the exercise of the right of litigation of public administration should be aimed at maintaining a reasonable balance between the interests of society, the state and the interests of the private individual. Full implementation of the European Court of Human Rights practice through the introduction of an official translation of judicial decisions that not only concern Ukraine but also other States Parties to the above-mentioned Convention will improve administrative proceedings at two levels: on a national level (reduction of the number of court cases in domestic courts) and on an international level (reduction of the number of court cases against Ukraine in the European Court of Human Rights).

Використана література:

1. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16.09.2014 р. № 1678-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 40. Ст. 2021.
2. Сучасна адміністративно-правова доктрина захисту прав людини : тези доп. та наук. повідомл. учасн. наук.-практ. конф. Харків : Право, 2015. С. 15
3. Тлумачення та застосування Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод Європейським судом з прав людини та судами України : Навчальний посібник / М.В. Мазур, С.Р. Тагієв, А.С. Беніцький, В.В. Кострицький; за ред. В.М. Карпунова. Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2006. с. 256
4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV. *Голос України*. 2006. № 62.
5. Корецький І., Братель С. Місце процесуальної практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 4. С. 114–119.
6. Пухтецька А.А. Запровадження принципів та стандартів належного урядування у діяльності публічної адміністрації. *Наукові записки*. 2010. Т. 103. *Юридичні науки*. с. 37
7. UNDP Note on Governance for Human development. 2004. p. 5-10. URL: <http://www.kosovo.undp.org/repository/docs/KHDR2004.pdf>
8. Communication on Governance and development. Report from the Commission on European Governance. Commission of the European Communities, Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities. 2003. p. 4–8. URL: <http://www.kosovo.undp.org/repository/docs/KHDR2004.pdf>

9. Neumayer E. Is good governance rewarded? A Cross-national Analysis of Debt Forgiveness. World development. p. 930 URL: https://www.researchgate.net/publication/222670900_Is_Good_Governance_Rewarded_A_Cross-National_Analysis_of_Debt_Forgiveness
10. Справа «Рисовський проти України» (Заява № 29979/04). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_854.
11. Рішення Господарського суду Київської області від 12.03.2018 р., судова справа № 911/3396/14. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72852893>.
12. Рішення Господарського суду Київської області від 12.03.2018 р., судова справа № 911/3396/14. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72852893>.
13. Постанова Верховного суду від 12.02.2019 р., судова справа № 823/1089/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79817740>.
14. Постанова Верховного суду від 26.02.2019 р., судова справа № 826/5737/16. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80109089>.
15. Постанова Верховного суду від 26.02.2019 р., судова справа № 822/2723/16. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80126760>.

Mykola Rybak,

Lead specialist at Strategy Implementation Department
Taras Shevchenko National University of Kyiv